

CEZA HUKUKUNDA
BİNA ÇÖKMELERİ

(5237 sayılı TCK'nın m. 171/b)

Av. FİLİZ SARAÇ

2008

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Caddesi Orhan A. Apaydın Sokak Baro Han
Beyoğlu İST. Tel: (0212) 251 63 25. Fax: (0212) 293 89 60

dergi@istanbulbarosu.org.tr

Genel Sıra No: 131
2008/23
Cep Kitaplığı: XXXVII
ISBN: 978-9944-234-59-7

Yayına Hazırlayan: Av. Celal Ülgen
Av. Coşkun Ongun

Kapak: Can Eren

Baskı ve Cilt
Can Matbaacılık
Tel: +90 212 613 10 77 - 613 15 47

Birinci Baskı: Ağustos 2008

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararıyla 1.000 adet basılmıştır.

YAYIN KURULUNDAN

17 Ağustos Marmara Depremi'nin üzerinden dokuz yıl geçti. On binlerce insanımızın yaşamını yitirdiği bu büyük felaketin yaraları henüz sarılamadan, Düzce ve Bolu Depremlerini yaşadık. Bugün insanlar İstanbul'da Deprem beklentisi ve korkusu ile güne başlıyorlar.

Yaygın söyleyişle, "deprem öldürmez, bina öldürür," anlayışının doğruluğunu zamanla daha iyi anladık. Binaların yıkılması için deprem olmasına gerek olmadığını Konya'daki Zümrüt Apartmanı'nın, Topkapı'daki işyerinin ve son olarak yine Konya yakınlarındaki kaçak Kuran kursu binasının çökmesinden anladık. Konya'da onlarca genç kızımız enkaz altında can verdi. Ailelerden bir teki bile durumdan yakınmacı olmadı. Sorumlu oldukları savıyla üç kişi tutuklandı. Biliyoruz ki yakında serbest kalacaklar ve o dosya da "yoğun gündemde" unutulup gidecek. Enkaz altında salt kalan kızlarımızın acı çığlıkları değil, insanlık da göçük altında kaldı.

Av. Filiz Saraç arkadaşımızın bu çalışması Bina Çökmelerinde ilişkin sorumluluk ve yaptırım alanın ince çizgilerini aydın namusu ve hukukçu gözüyle ortaya koyuyor. Bu çalışmada suçun tipik fotoğrafı çekiliyor, hangi durumlarda sorumluluğa gidileceği açıklıkla ortaya konuluyor.

Marmara depreminin yıldönümünde ve beklemekten başka bir şey yapmadığımız olası İstanbul Depremi öncesi bu çalışmanın kamuoyuna sunulmasını önemli buluyoruz.

Bu çalışma ile sorumluların, felaket gelmeden önce sorumluluklarının bilincine vararak önlem alacağını umut ediyoruz.

Depremler doğanın hareketlenmesi ile oluşur. Deprem Kuşağında her zaman beklenir. Ancak önlem almak, deprem kuşağında yaşamının sorumluluğunu taşımak gerekir; bilimle, depremlerle dost olarak, önlem alarak, ona göre yapılaşma kuralları saptayarak...

Av. Filiz Saraç'ı bu çalışmasından dolayı kutluyoruz...

Yeni bir yayında buluşmak umuduyla...

Av. Celal Ülgen

Yayın Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
I. GENEL OLARAK	13
1. Tarihçe	16
2. Türk Hukuku'ndaki Durum	25
II. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	29
III. SUÇUN MADDİ UNSURU	33
1. Fiil	33
A- Hareket	33
aa. Somut tehlike doğuracak hareketin varlığı	33
bb. Hareketin sonucunda genel tehlike halinin doğması	37
B- Nedensellik bağı	43
2. Fail ve Mağdur	51
3. Konu	62
A-Bina Kavramı	62
B-Çökme Kavramı	65
4. Netice	66
A-Tehlike suçları ve zarar suçları ayrımı	66
B-Somut ve soyut tehlike suçları ayrımı	66
IV- SUÇUN MANEVİ UNSURU	69
İKİNCİ BÖLÜM	
I- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	85
İçtima	85
II- YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA USULÜ	86
III- SUÇUN ZAMANAŞIMI	97
SONUÇ	101
BİBLİYOGRAFYA	107
KISALTMALAR	112

ÖNSÖZ

17 Ağustos 1999 tarihi ülkemiz ve insanlarımız açısından büyük bir acıyı onbinlerce insanımızın çöken binaların altında kalışını, sevilenlerin kaybını, yüreklerindeki, bedenlerindeki ya da zihinlerindeki kalıcı izleri ifade ediyor.

Bu büyük acının ardından yapılan değerlendirmelerde; bir söz kalmıştı hafızalarımızda “deprem değil, bina öldürür”. Peki binaların öldürmesi, bazı emir ve talimatların ihlali sonucu değil miydi? Binaların ölüm ve yaralanmalara, maddi ve manevi kayıplara yol açması çoğunlukla hukuk kurallarının ihlalinin kaynaklı ise, bu ihlallere ceza hukukumuzun öngördüğü yaptırımlar nelerdi?

Bir binanın yapımındaki süreç dikkate alındığında, binanın yıkılmasına kadar olan aşamada sorumlular zincirinin pek çok halkası bulunmakta ve her birinin sorumluluklarının ayrı ayrı irdelenmesi gerekmektedir. Ceza hukuku mevzuatımızdaki düzenleme bu sorumluların tespiti, sorumluluklarının tayini ve gerekli yaptırımlar açısından ne durumdadır? Yeterli midir?

Bu büyük deprem sonrasında; bir hukukçu olarak üzerine düşen görevi sorguladım. Kimsenin kendini münferit olarak sorumlu hissetmediği bina yıkılmalarının ardından, bu sonucun doğmasındaki sorumlular zincirindeki her halkanın sorumluluğunun bilincine varmasını sağlamak adına mesleğimin sınırları dahilinde uğraş vermeyi hedefledim. Yıkılan binalar ne zaman, nasıl inşa edilmişti? “Veli Göçer” davası olarak bilinen ve en fazla ölümün olduğu (dava boyunca sayının belirlenmesindeki tüm sıkıntılara rağmen kayıtlarda 198 kişi olarak belirlenen) bu davaya müdahil vekili olarak katıldım.

Ancak dava, daha ilk duruşması olmadan sanığın can güvenliği gerekçesi ile Yalova’dan Konya’ya alındı. Böylece o gün için ne kadar süreceğini bilemediğim 6 yıllık İstanbul-Konya Meram ekspresi günleri başladı. Karşılaştığım en önemli zorluk alışagelmış bir ceza davası olmamasıydı. Bina çökmelerine ilişkin fiiller yeterince dava konusu olmamış, içtihatlar doğmamıştı. Bu yola girdiğimde mevcut mevzuatın ve uygulamadaki emsallerin azlığı, hata yapmama gayreti içindeyken benim hukukçu olarak karşılaştığım en önemli güçlüklerden biri oldu. Zorluklara rağmen duruşmanın ilk celsesine Hollanda’dan Konya’ya gelen bir babanın *“her gece rüyamda 5 yaşındaki kızımı görüyorum. Aramızda çamurlu bir su akıyor. Atla gel kucağıma kızım diyorum. Suçlular cezasını bulmadıkça ben senin kucağına gelemem baba diyor ve gelmiyor”* diyerek, *“Adaletin sorumluları bulmasını istiyorum”* di-

yen duruşma tutanaklarına da yansıyan sözlerin sahibi babaya “bir avukat olarak elimden geleni yapacağıma” ilişkin içten bir söz vermiştim.

Bu dava devam ederken Afyon’da 17 kişinin hayatını kaybettiği bir deprem oldu. Yine yargılama devam ederken Bingöl Depremi meydana geldi. O tarihte genel sekreteri olduğum İstanbul Barosu’ndan görevli heyetle bir inceleme için gittiğim Bingöl depremi, ardından Konya’da Zümrüt Apartmanı’nın kendiliğinden yıkılması... Tüm bu olaylar davanın hukuksal boyutundaki uygulamadaki araştırma ve bilgilerin yetersizliği karşısındaki güçlüklerim, peyderpey çalışmalarım sırasında elde ettiğim bilgileri bir akademisyen olmasam da uygulamacı olarak hukuka yansıtmak gerektirdiğini düşündürmüştü.

Eleştiri ve önerilerle ileride daha da geliştireceğine inandığım bu çalışmanın; Göçer davasında beni hiç yormayan, aynı idealleri paylaştığım sorumluluk sahibi, enkaz altında anesini yitiren, aynı enkazın altından 6 yaşındaki kızını elleriyle kazıyarak çıkarmaya uğraşan sevgili müvekkilim Betül Akan’a; depremin onuncu gününde yıkılmak üzere olan ve en büyük artçı depremin meydana geldiği keşif günü kimse-nin gitmeye cesaret edemediği ağır hasarlı binalardan enkaz örneklerini bizzat taşıyan bilirkişi Yüksek İnşaat Mühendisi Canan Yalçın’a; yargılama için gerekli belgeleri ve bilgileri bulmak için koştururken tanıdığım, sadece insani değerler ve ideallerle yardım eden adları bende saklı devlet memurlarımıza;

Bana yol gösteren tez danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Emin Artuk’a, Maltepe Üniversite Öğretim Üyesi Selcen Ataç’a, Baro yöneticiliğindeki idari görevlerim, akademik görev ve mesleğin yoğunluğu içinde bir türlü bitirmemekte direndiğim bu tezi bitirmemde manevi destek olan değerli dost Berna Başkaya’ya, özverili arkadaşım Ferda’ya,

En içten teşekkürlerimle...

Mesleğin ve yargının tüm zorluklarına rağmen mesleğime memleket ideali ile bağlı tüm hukukçulara,

Bugüne kadar bilmedikleri manevi destekleri ile Hollanda’dan gelen babaya ve 5 yaşındaki kızına, rüyalarında da olsa artık babasına sarılmış olması ve bizi duyduğuna olan inancımınla huzur içinde uyuması dileğimle

İthaf ediyorum...

Av. Filiz Saraç